

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԲԻԲԼԻՅԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

1947

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ 42.

Կ. ՊՈԼԻՍ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1, 1913

ԹԻԻ 44

ՃԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՅԼ ՄՐ ԳԷՊ Ի ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇՄԱՌՈՆԵԱՆ

Գործակցութեան հրատեր

Անօրինակ և աննկարագրելի խանդավառութեամբ տօնեց Հայր ամէն անկ Համազգային մեծ Յորդանանը: Երեք օր մայրաքաղաքին, արուարձաններուն և դաւաններուն մէջ կրօնական, գրական և զեղարուեստական հանդէսներ իրարու յաջորդեցին և զիրար դերազանցեցին: Այս տօնը նշանաւոր եղաւ մանաւանդ արարքով մը որ կրնայ մեծ ազդեցութիւն ունենալ Հայ կեանքին վրայ: Հանդէսներու շարքը սկսաւ Ազգ. Ժողովոյ մասնաւոր նիստով Մայր Եկեղեցիին մէջ, ուր Ատենապետ Տր. Տաղաւարեան ձառով մը բացուած հոգակեց տօնը և կրթական գրամագլխու մը ի նպաստ հանդանակութիւնը: Այս ճառին անմիջապէս յաջորդեց գրաւոր առաջարկ մը բաղմամբիւ երեսփոխաններէ ստորագրուած որով կոչ մը կ'ուզուի բոլոր Հայերուն, ինչ յարանուանութեան ալ պատկանին, որ պահելով հանգերձ իրենց «կրօնական և վարչային ինքնօրինակութիւնը և անկախութիւնը» «ընդունելով օրուան Ազգ. այս մեծ տօնը որպէս խորհրդանշան դէպ ի Համազգային Միութիւնը առաջնորդող նուիրական գաղափարին, փութան համախմբուիլ սահմանադրութեամբ նուիրագործուած մեր ներքին ինքնավարութեան շուրջ՝ միացեալ ուժերով բեղմնաւորելու համար այն պատմական դերը, որուն սահմանուած է Հայ Ժողովուրդը իր քաղաքակրթական կոչումին մէջ»:

Այս առաջարկը ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ և բուն ծափահարութիւններով:

«Համաձայնագիր»

Եւ այս լայնախոն և վեհանձն հրաւերին տակ իրական և գործնական երեւոյթ մը տուաւ երկրորդ գրութիւն մը, զոր զարձեղ սիրազեղ ցոյցերով և միաձայնութեամբ ընդունեց ժողովը: Այս երկրորդ գրութեամբ այլևայլ խմբակցութեանց պատկանող երեսփոխաններ կը ծանուցանեն թէ անպաշտօն կերպով բանակցած են կարգ մը Հայ Աւետարանական պահանջներու հետ և համաձայնած առաջարկել և յանձնարարել երկուստեք իրենց պատկանած իշխանութեանց տակ ի սերտ գործակցութեամբ միանալ բարեգործական, կրթական և ազգային քաղաքական խնդիրներու մէջ: Խնդրոյն կարեւորութեան պատճառով յարմար կը նկատենք մէջ բերել համաձայնագիրը ամբողջութեամբ:—

«Նկատելով թէ ժամանակը հասած է երկուստեք փափաքը արտայատուած է որ Ազգային գործերու մէջ՝ ազգին տարրեր հատուածներու պատկանող սահմաններ զորակցին նոյն իրաւունքներով և նոյն պարտականութիւններով:

«Երկուստեք հասկցուած է ընդունուած ըլլալով թէ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին և Հայոց Պատրիարքարանը, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց Աւետարանական Եկեղեցին և Բողոքականաց Ազգապետարանը իրենց ուրոյն գոյութիւնը պիտի չարունակեն ըստ առաջնոյն:

«Հետեւաբար, ներքոյ ստորագրեալը յետ խորհրդակցութեան և կարծեաց փոխանակութեան, որոշեցին առաջարկել և յանձնարարել երկուստեք իրենց պատկանեալ իշխանութեանց ընդունիլ և նուիրագործել այն սկզբունքը թէ ամէն գործերու մէջ որոնք զուտ կրօնական

հանդամանք չունին, Հայեր, պաշտօնապէս վերոյիշեալ երկու եկեղեցիներէն որո՛ւն ալ պատկանին, միանան իբրև անդամներ միևնոյն ազգին: Այս հասկացողութեամբ, ամէն Հայ, պաշտօնապէս վերոյիշեալ երկու եկեղեցիներէն որո՛ւն ալ պատկանի, զուտ կրօնական չեղող ամէն խնդիրներու մէջ, Հայ ազգային Սահմանադրութենէն հաստատապէս օգտուի:

«Այսպէս, Կրթական, Բարեգործական և Ազգային-քաղաքական ամէն գործերու մէջ, առանց բացառութեան, կատարեալ գործակցութիւն տեղի ունենայ:

«Սոյն սկզբունքը գործադրուի անմիջապէս այն գործերուն մէջ և այն տեղերը ուր կարելի է, իսկ աստիճանաբար՝ ուր, տեղական պատճառներով, անմիջական գործադրութիւն անկարելի ըլլայ:»

Պատճառական վաւերացում

Դիտելի է որ մինչ Հայ Լուսաւորչականաց համար Ազգային ժողովոյ խանդավառ ընդունութեամբ պաշտօնապէս վաւերացեալ կ'ըլլայ Համաձայնագրին յանձնարարած սկզբունքը, Հայ Աւետարանականաց համար կը մնայ այն տակաւին պարզ յանձնարարութիւն մը, անպաշտօն կարծիքը և անկեղծ փափաքը խումբ մը Պոլսեցեանկ Աւետարանականներու: Պէտք է ուրեմն դիմել պաշտօնական մարմնոյ մը կամ մարմիններու որոնք ձեռնհաս ըլլան ի դիմաց Հայ Աւետարանական ժողովրդեան վաւերացնել նոյն սկզբունքը: Տարակոյս չունինք թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին անյապաղ ստանալու Հայ Աւետարանականաց «պատկանեալ իշխանութեանց» պաշտօնական գաղափարը, և կը յուսանք թէ այդ գաղափարը պիտի արտայայտուի նոյն միաձայնութեամբ և նոյն խանդավառութեամբ, որով Ազգային ժողովը փութաց արտայայտել իր վաւերացումը: Այս ձևակերպութեամբ պաշտօնապէս վաւերացուած պիտի ըլլայ զուտ աշխարհային խնդրոց մէջ Ազգին երկու հատուածներուն միջև աւելի սերտ յարաբերութեան և աւելի սիրայիր գործակցութեան բնական տեսչը որ արդէն իսկ գոյութիւն ունի, որ երթալով աւելնալու վրայ է և որ թիրեւս շուտով անդիմադրելի պիտի գառնայ:

Ինչ որ չենք զոհեր

Ամէն ճշմարիտ Հայ Աւետարանական պար-

տի նկատի առնել այս առաջարկը լրջութեամբ և երկիրդածութեամբ: Նախախնամութիւնը մեր առջեւ կը բանայ գործունէութեան նոր ասպարէզ մը և անհրաժեշտ է որ մենք քաջութիւնը ունենանք մտնել անոր մէջ, ապաւինելով այն Զօրութեան՝ որուն ապաւինած մեր Հայրերը աղօթքով ու արցունքով որոշեցին հիմնել Հայաստանեայց Աւետարանական եկեղեցին:

Անգամ չզգանա՞լուք և մենք բնաւ պիտի չյօժարինք կրօնական խնդրոց մէջ լքել այն դիրքը զոր ձեռք ձգեցին մեր Աւետարանական հայրերը այնքան տառապանքի զինով: Խղճի ազատութեան սկզբունքը, բարեկարգեալ եկեղեցւոյ մը տեսչը և հաւատքը, աւելի կարեւոր և աւելի Աւետարանական դաւանանքի մը անհրաժեշտ պահանջը ոչ մէկ նկատու մով պիտի զոհենք: Ընդհակառակն այս ամէնուն անվթար պահպանման մէջ միայն կը տեսնենք մենք ճշմարիտ ազգասիրութիւնը, ասոնցմով օժտուած միայն կրնանք օգտակարապէս գործակցիլ և իրական ծառայութիւն մը մատուցանել մեր սիրեցեալ Հայ ազգին: Ամէն քայլ որ մեզ կը մօտեցնէ մեր եղբայրներուն՝ պարտ կը դնէ մեր վրայ աւելի քան երբեք ջերմեռանդ ըլլալ մեր կրօնական համոզումներուն մէջ: Կրթենք մեր զաւակները հողէւորապէս, մեր տունները, մեր կիրակնօրեայ դպրոցները և մեր եկեղեցիները կենդանի վառարաններ ընենք Աւետարանական հաւատքի և հոգեւոր բարեպաշտութեան և յետոյ չվարանինք կառչիլ այն ձեռքերուն որոնք կը պարզուին մեզի եղբայրաբար:

Փոխադարձ աջակցութիւն

Թիրիմացութեան տեղի չտալու համար կրկնենք թէ Հայ Աւետարանական եկեղեցին կը պահէ իր ուրոյն և անկախ գոյութիւնը, Ազգապիտարանը կը մնայ իբր պաշտօնական միջնորդ մեր և կանոնադրութեան միջև, ամէն Հայու խղճի ազատութիւնը կը յարգուի անկեղծօրէն: Այս կէտերուն մէջ համաձայն են երկու կողմերը և խնդիր չի կրնար ըլլալ անոնց մասին: Միւս կողմանէ կը յանձնարարուի որ այն տեղերուն մէջ ուր օգտակար և գործնական կը համարուի՝ այն չափով որով կարելի է՝ ջանանք ձեռք բերել փոխադարձ աջակցութիւն և անկեղծ միութիւն մեր արեւ-

նակից եղբայրներուն հետ բարեգործական, կրթական և ազգային քաղաքական գործերու մէջ:

Մեր կոչումը

Ոչ ոք կը պահանջէ մեզմէ, ինչպէս ըսինք, լքել մեր գիրքը մեր կրօնական դաւանանքին մէջ, այլ, գնահատելի լայնախոնովեամբ, մեզի կ'առաջարկուի այն որուն մէկ մասը միայն թախանձագին կը ինդրէին առաջին Աւետարանականները օրուան Պատրիարք Մատթէոս Սրբազանէն, որ եթէ այդ մէկ մասը միայն չնորձած ըլլար՝ անոնք ընաւ պիտի չյօժարէին զատուիլ Հայ ազգէն: Եթէ եօթանասունեօթը տարուան մէջ Աւետարանական սկզբունքները այնքան արմատացած և այնքան զօրացած չեն մեր մէջ որ այսօր կարող ըլլանք տէր կենալ անոնց՝ ինչ ալ ըլլան մեր արտաքին յարաբերութիւնները, այն ատեն ոչ մօտենալով և ոչ հեռու մնալով պիտի կրնանք շատ օգտակար ըլլալ մեր ազգակիցներուն և, աւելցնենք, մեզի: Բայց մենք կը հաւատանք թէ մեր կրօնական համոզումները պիտի կրնանք պահել մինչև վերջը. անոնք մեզի համար կեանքէն աւելի թանկազին են: Եւ պահելով զանոնք, և աւելի զարգացնել ջանալով, ի վիճակի պիտի ըլլանք մօտենալ մեր Հայ եղբայրներուն, գործակցիլ անոնց հետ, միանալ այնքան որքան կ'արտօնեն մեզ: Նոյնքան Հայ ենք մենք որքան անոնք, աւելի մօտ թերեւս կրօնքով և դաւանանքով Լուսաւորչի և Ներսէսի, Սահակի և Մեսրոպի, նոյն նահատակ սուրբերուն հարազատ գաւակները, նոյն արեան լճէն անցած, նոյն ճամբուն ընկեր, նոյն յոյսին ակնկառոյց:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ա Պ Ա Գ Ա Ն Շ Ի Ն Ե Լ

Հայ տառերու գիւտին տօնը ամենատպաւորիչ կերպով մեզի յիշեցուց սա իրողութիւնը թէ ապագան ներկայով կը ձեւակերպուի, և ուստի շատ ճշմարիտ իմաստով կարելի է ապագան ընել ինչ որ կ'ուզենք որ ըլլայ: Շատ յօգուածագիրներ և ճառախօսներ ցոյց տուին թէ, եթէ Ս. Մեսրոպ հնարած չըլլար Հայ տառերը, Հայ դպրութիւնը և Հա-

յաստանի պատմութիւնը եղածէն շատ տարբեր պիտի ըլլային, թէ այդ տառերն իրօք շատ մեծ ծառայութիւն մատուցին ազգին բուն գոյութիւնը պահպանելու համար: Ոմանք այնչափ յառաջ գացին որ ըսին թէ Հայերը առանց այդ տառերուն պիտի ձուլուէին Յոյներուն, Պարսիկներուն և ուրիշ մեծ ազգերու հետ: Ինչպէս չէ, տարակոյս չկայ թէ ուրոյն դրակախութեան մը գոյութիւնը ընտրոյշիչ ազդակ մը և, կրնանք ըսել, ամբողջովին լաւ ազդակ մը եղած է Հայկական կեանքին մէջ: Ամէն պատճառ կայ ուրեմն անկեղծօրէն երախտապարտ ըլլալու այն մեծ մարդուն, որ այդ օրհնութեան ազբիւրն եղաւ Աստուծով: Ան իր կըրցածն ըրաւ իր ժամանակի մարդիկն աւելի ընդարձակ ծանօթութեան և աւելի լաւ կեանքի տիրացնելու համար: Եւ իր ջանքերը պսակուեցան այնպիսի յաջողութեամբ մը, որու յուսալ չէր համարձակեր հաւանօրէն:

Արդ մեզի համար ալ ապագան լաւագոյն ընելու կերպն է նմանապէս մեր կըրցածն ընել, որպէս զի մենք և ուրիշներ այժմու մեր եղածէն աւելի լաւ ըլլանք, գիտութիւն և իմաստութիւն աւելցնենք, ուրիշներ ոգեւորենք այն յոյսերով և անչափանգիր տենչերով զորս իրենց համար կը տածենք, և աշխարհի մէջ մեր ապրելուն պատճառով բարին ընել դիւրացնենք և չարն ընել դժուարացնենք: Այլուքեն հնարելու պատենութիւնը շատ քիչերու կու գայ, բայց մարդոց գաղափարականներն ու զգացումները ազնուացնելու պատենութիւն ամէնուն կը արուի: Հրաւիրուած ենք ամէն ջուրերու քով սերմանել, բայց չենք գիտեր թէ ո՛ր սերմը պիտի բարգաւաճի, ա՛յս թէ այն: Կրնանք սակայն վստահ ըլլալ թէ ոչինչ պիտի կորսուի:

Ի՞նչ տեսակ ապագայ կ'ուզենք չինել: Այս հարցումը կու գայ մեզի անհատապէս, իբրև ընտանիքի և ընկերութեան անդամներու, դպրոցի, եկեղեցիի և ազգի նկատմամբ: Բոլոր ասոնց համար ջանալու ենք այնպէս ապրիլ որ մեր գաղափարականները իրազօրծման ճամբու մէջ մտնեն մեր կեանքերուն միջոցով:

Ներկայ ժամանակիս մէջ մասնաւորապէս կարեւոր է կրթական և կրօնական բարձր գաղափարներու կազմութիւնը: Մեծ ու հռազդեցիկ փոփոխութիւններու նախադուռն հա-